

Monika Kalin Golob

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani

SMS-sporočila treh generacij

V referatu so prikazani prvi izsledki še potekajoče raziskave o jezikovnih in stilnih značilnostih kratkih telefonskih sporočil. Analizirana so sporočila osnovno-, srednješolcev in študentov. Glede na naslovnika poskušamo izluščiti različne izbire jezikovnih sredstev in razmišljamo o spremembah, ki jih je v jezikovno rabo prinesla nova oblika komuniciranja. Prvo vprašanje, na katero bomo poskušali odgovoriti v referatu, je povezano z generacijsko mejo, pri kateri pisni jezik ni več samodejno povezan s knjižno normo. Drugo vprašanje je s prvim neposredno povezano: kako je slovenski pisni jezik uporabljen v SMS-ih. Tretje pa išče vzroke za to, kako se je slovenski pisni jezik prilagodil funkcijam SMS-ov.

0 UVOD

Pisanje kratkih sporočil na majhen zaslon, kjer moramo kar nerodno pritiskati na drobcene tipke, ni staro niti dvajset let,¹ a od skromnih začetkov, ko je od srede devetdesetih let samo vsak dvajseti človek imel mobilni telefon in je leta 1995 uporabnik mobilnika poslal povprečno 0,45 sporočil na mesec, do sedanjosti, ko je bilo na primer na prvi dan novega leta 2007 samo v Veliki Britaniji vsako uro poslanih 9 milijonov sporočil (<http://en.wikipedia.org/wiki/SMS>, 15. 4. 2008), je postalo življenje brez možnosti pošiljanja SMS-ov skorajda nepredstavljivo. Z anketo med študenti Filozofske fakultete je Jarnovičeva (2006) ugotovila, da kar 68 % študentov napiše povprečno 75 sporočil na mesec, 30 % študentov 225 in 2 % kar 525. Katz in Aakhus (v Thurlow 2003: 3) leta 2002 ocenjujeta, da se skupna številka uporabnikov mobilnika na svetu približuje bilijonu. Mobilnik je z SMS-i postal »arena, znotraj katere se igramo z jezikom, ga preoblikujemo in širimo« (Ling in Pedersen 2005: V), spremenil je načine našega sporočanja, zato je pritegnil tudi pozornost različnih znanstvenikov, ki so začeli po letu 2000 intenzivneje raziskovati družbene, komunikološke, psihološke, kulturološke, marketinške in jezikovne razsežnosti mobilnega komuniciranja.² S svojo razširjenostjo, vseprisotnostjo in rabo »je mobilna telefonija najavila pomembno novo kulturo komuniciranja« (Thurlow 2003: 2), ki je – kot vsaka nova medijska oblika – zbudila strahove in upe pri raziskovalcih in uporabnikih.

1 JEZIKOSLOVNE ŠTUDIJE O KRATKIH SPOROČILIH

Literatura, ki se ukvarja z rabo jezika v interaktivnih medijih, je številna, posebej se osredotoča na družbeno plat jezika v klepetalnicah ali raziskuje razlike med moškim in ženskim načinom e-sporočanja, manj pa je literature o strukturi jezika v teh medijih (prim. Baron 2005: 287). Prav to prinaša poglavje *Language and Mobile Communication* (ur. Ling in Pedersen 2005: 285–366), ki raziskuje jezikovne značilnosti IM-sporočil³ med ameriškimi študenti, jezikovno rabo v švedskih SMS-ih, sociolingvistiko norveških SMS-ov in vpliv mobilnikov na hongkonške kitajske tiskane medije. Pred tem sta pisanje in funkcije kratkih sporočil raziskovala pri nemških uporabnikih Androutsopoulos in Schmidt (2001), pri

¹ Ideja o kratkih sporočilih kot dodatni storitvi za mobilne telefone sega sicer na začetek osemdesetih let, a sprva ni bila mišljena kot sporočanje med uporabniki mobilnih telefonov, ampak le za pošiljanje opozoril uporabniku mobilnika, npr. o prispeli glasovni pošti (<http://en.wikipedia.org/wiki/SMS>, 15. 4. 2008).

² Ling in Pedersen (2005: V) v uvodu navajata pregled temeljnih del.

³ V ZDA sta prevladujoči obliki kibernetičnih pogovorov povezani z računalnikom, zato prevladuje e-pošta in takojšnje sporočanje prek računalnika – IM (Instant Messaging), medtem ko v Evropi in Aziji, kjer je raba mobilnikov bolj razširjena, prevladujejo SMS-i (Baron 2005: 287).

Angležih pa Eldrige in Ginter (2001 v Segerstad 2005: 317). O funkcijah teh sporočil piše nadalje Nicola Doering (2002), zelo natančno kvantitativno in kvalitativno analizo sociolingvističnih vidikov mladostniških SMS-ov pa je za angleški prostor opravil Thurlow (2003) na 544 sporočilih študentov, starih povprečno 19 let.

Slovenski raziskovalci so se jezika SMS-sporočil dotaknili zgodovinskoprimerjalno (Orel 2003) in empirično z anketiranjem študentov o načinih in pogostosti rabe SMS-ov (Jarnovič 2006), v letu 2006 pa je bilo na to temo napisano tudi nekaj diplomskih del na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Orlova (2003) primerja besedilne vzorce za vsakdanje govorne položaje v jezikovnih priročnikih od leta 1607 (Alasie de Sommaripa) do slovnice 19. stoletja z najstniškimi SMS-i, objavljenimi v prilogi mesečne revije *Frka*, pri čemer izhaja iz podmene, da gre v obeh primerih za »spremembo prenosnika iz prvotno govorjenega diskurza v pisnega in za skupno funkcijsko, tj. praktičnosporazumevalno vrsto« (2003: 408), a ne razlaga natančno teze o prvotni govornosti SMS-ov.

Spoznanja, zbrana v pregledani literaturi, bodo smiselno komentirana, vključena in aplicirana pri izhodiščih za raziskavo (tč. 3) in interpretaciji zbranega gradiva (tč. 4 in 5) ter natančneje predstavljena in uporabljena v monografiji, ki je načrtovana za jesen 2008 kot rezultat celostne interdisciplinarne raziskave o kratkih telefonskih sporočilih.

2 GRADIVO ZA RAZISKAVO

S pomočjo študentke tretjega letnika Fakultete za družbene vede Lucije Ramovš je bilo zbranih 1042 kratkih sporočil, od tega 242 osnovnošolskih (10 deklet in en fant, stari med 11 in 13 let), 400 srednješolskih (10 deklet in 10 fantov, stari med 16 in 18 let) in 400 študentskih (14 deklet in 6 fantov, stari med 20 in 22 let). Skupaj je torej SMS-e za raziskavo prepustilo 34 deklet in 17 fantov, vsak je dal 20 sporočil, in sicer prejetih ali posredovanih, razpolagam pa tudi s podatki, kdo je bil dopisovalec. Glede na tuje študije je vzorec primerljivo velik, celo med večjimi, a ima, kot bo pokazano, svoje pomanjkljivosti.

SMS-i osnovnošolcev so bili zbrani na osnovni šoli Rodica, kjer je sodelovala večina otrok iz petega razreda devetletke in nekaj iz sedmega. Študentka jim je dala ustna navodila ter liste z navodili in jih prosila, naj prepišejo iz svojega telefona vsak po 20 sporočil. Problem pri osnovnošolcih je bil, da večina ni imela shranjenih dovolj SMS-ov. Večjih težav pri zbiranju kljub temu ni bilo, so pa bile deklice veliko bolj pripravljene sodelovati kot dečki.

SMS-sporočila srednješolcev so bila zbrana na gimnaziji Ledina pri dijakinjah in dijakih drugega letnika. Profesorica na Ledini je odstopila uro pouka za zbiranje podatkov, postopek je potekal enako kot pri osnovnošolcih. Dekleta in fantje so bili enako pripravljene sodelovati, vsi pa vendarle niso imeli dovolj shranjenih sporočil.

Sporočila študentov so bila zbrana na Fakulteti za družbene vede in Filozofski fakulteti. Z zbiranjem SMS-ov pri študentih in študentkah ni bilo nikakršnih težav, saj so bili vsi takoj pripravljene sodelovati, tudi shranjenih sporočil so imeli vsi dovolj.

Iz načina zbiranja SMS-ov seveda izhajajo nekatere omejitve: anketiranci (predvsem srednješolci in študenti) so naredili selekcijo sporočil, saj tistih najbolj osebnih niso želeli zapisati, kljub temu da so vedeli, da gre za anonimno gradivo, namenjeno za raziskavo. Večina sporočil, ki so jih v vprašalniko napisali anketiranci, je tistih, ki so jih prejeli, manj je njihovih lastnih (274 sporočil od 1042), kar pomeni, da gradivo vključuje sporočila več tvorcev, ne le 61 oseb, ki so bile anketirane in so prepisale sporočila v anketo. Natančne številke ne vemo, ker so identifikacijski znaki generalizirani. Prednost ankete je gotovo zapis informacije o sosporočevalcih, torej komu je besedilo namenjeno in kdo je tvorec, pri čemer je večina sporočil namenjena oz. dobljena od sovrstnikov, manj od staršev (25 so jih napisali starši, 27 pa otroci staršem). Iz zapisa tvorca/prejemnika je razvidna tudi starost in/ali razmerje do sosporočevalca, podatek o starosti pa manjka pri nekaterih starših.

Navajam primer zapisa gradiva enega anketiranca z vsemi pridobljenimi podatki:

SPOL: M   STAROST: 16

Ej a gres ti ju3 ob 7ih na bus?	D ⁴	prijatelj, 16
paysafecard , so varno placevanje na internetu	D	neznan
Yo... ej a mas kej cajta dons?	D	prijatelj, 17
OK	O	prijatelj, 16
Se vidmo jut3	O	prijatelj, 16
Ne morm do tebe fuknu sem z motorjem... :(	O	prijateljica, 16
Jebi se	O	prijatelj, 17
Dobrodošli v omrežju T-mobile...	D	neznan
Dej sam rec da me ne bo	O	prijatelj, 17
A prides v sql??	D	prijatelj, 17
Ja	D	brat, 22
Ne se dons. Mogoce ju3!	D	prijatelj, 16
Dej prit na pico	D	brat, 22
Zalij roze doma.	D	oče
A gres na msn?	D	prijatelj, 17
Kje si???	O	prijatelj, 16
V domzalah, dej pol poklic k bos v dobu.	D	prijatelj, 15
Veliko perhov	D	bratranec, 26
Dej sam rec da me na prvi uri ne bo (sem na Stavki)	O	prijatelj, 16
:-)	D	prijatelj, 16

Anketirance smo prosili, naj zapisujejo sporočila v taki obliki, kot so zapisana na telefonu, skupaj z vsemi napakami, torej naj ničesar ne popravljajo. Študentka je nato vse gradivo vnesla v urejevalnik besedila word in je imela pri razšifriranju tudi težave. Nekateri (po študentkinih besedah, predvsem fantje) so pisali zelo nečitljivo. Študentka kljub temu ocenjuje, da ji je uspelo vse pravilno razvozlati, seveda pa ostaja možnost napak, nastalih pri prvem in drugem prepisovanju, a menim, da ne vplivajo bistveno na končne ugotovitve.

3 IZHODIŠČA ZA RAZISKAVO

Referat predstavlja nekaj ugotovitev jezikoslovne analize SMS-ov, ki so jih napisali ali dobili mladostniki zgoraj opisanih treh generacij, ter je delna in nedokončna analiza še potekajoče raziskave o jezikovnih značilnostih SMS-ov.

V slovenskih in tujih medijih se predstavitev novih komunikacijskih tehnologij v zvezi z jezikom ustavljajo predvsem pri večji ali manjši zaskrbljenosti, kako te vplivajo na knjižni jezik in rabo jezika sploh; sama sem bila kot jezikoslovka dvakrat vprašana o jeziku SMS-ov in novinarka me je obakrat z veliko zaskrbljenostjo spraševala o »ogroženosti slovenskega knjižnega jezika zaradi jezika SMS-ov«. Podobno poroča tudi Segerstad (2005: 313) za švedske medije in navaja enake ugotovitve za finske in ameriške (Kasesniemi in Thurlow, v Segerstad 2005: 313). Da je razmerje med knjižnim jezikom in novim načinom pisanja v SMS-ih (pre)pogosta tema, kažejo tudi jezikoslovci, saj svoje analize na primer osredotočajo na »številne odklone od knjižne italijanščine« (Tronci 2005–2006), zato je tema številnih razprav prav prilagoditev pisnega jezika za potrebe kratkih pogovorov po SMS-ih (prim. Orel 2003; Thurlow 2003; Segerstad 2005; Ling 2005; Jarnovič 2006).

Morda ni odveč zapisati, da je za nove oblike komuniciranja, ki so ga omogočili novi mediji, nesmiselno postavljati »odklone od knjižnega jezika« za jedro analize. Prav tako nesmiselno pa bi bilo povsem opustiti vprašanje razlik med tradicionalnim modelom (knjižno kot predvsem pisno in neknjižno kot predvsem govorno) in stvarnostjo jezika novih medijev. V začetku 21. stoletja bolj kot tradicionalni množični medij (časopisje) na jezikovno rabo vplivajo elektronski mediji: televizija ter vse bolj tudi internet in telefonija (e-pošta, klepetalnice, internetni forumi, SMS-sporočila). Za vse navedene novejšje oblike sporočanja, ki jih omogoča informacijski razvoj, bi smeli trditi, da v temeljih spreminjajo rabo pisnega jezika, saj njihovi uporabniki – predvsem mlajši – brez večjih težav pišejo svojo različico pogovornega ali narečnega jezika. Prav zato bo prvo vprašanje, na katero bomo poskušali

⁴ D pomeni, da je sporočilo DOHODNO, torej dobil ga je anketirani moški v starosti 16 let od prijatelja (16 let); O pa je ODHODNO sporočilo, ki ga je poslal anketiranec.

odgovoriti v referatu, povezano z generacijsko mejo, pri kateri pisni jezik ni več povezan s knjižnim zapisom, ali natančneje: katera generacija že zna v pisnem prenosniku neobremenjeno pisati neknjižno. Drugo vprašanje je s prvim neposredno povezano: kako je slovenski pisni jezik uporabljen v SMS-ih. Tretje pa išče vzroke za to, kako se je slovenski pisni jezik prilagodil funkcijam SMS-ov.

4 KDO ZNA NOČ TEMNO RAZJASNIT: »JZ JOLANDE MOTAM :) PA BKAMO TUD. SJ BOMO SPET KMAL BKAL ANE?«⁵

Prebiranje sporočil najstnikov in študentov ni lahko početje, saj jezikoslovki srednje generacije, ki za pisanje in branje obvlada predvsem knjižni zapis, povzroča težave pri razumevanju iz dveh razlogov: nepoznavanje vseh slengizmov in argotizmov ter nevajenost na neknjižni zapis. Izhajajoč iz lastne prakse, menim, da obstaja generacijska meja za »sposobnost« neobremenjenega zapisa (in branja) neknjižnega jezika v pisnem prenosniku. Seveda se na zbranem gradivu (v gradivu je le 25 sporočil, ki so jih očetje in matere pisali svojim otrokom, kar je 2,4 % zbranih sporočil) tovrstna meja ne da postaviti zagotovo in vseveljavno, kaže pa, da obstaja.

Gradivo kaže, da obe generaciji sicer uporabljata neknjižni zapis v pisnem prenosniku, le da se pri starših kaže manj pogosto in redko v celotnem sporočilu, torej lahko govorimo o občasni samoglasniških redukcijah (izpuščanja šumnikov sem niti ne prištevam), pri otrocih pa je uresničen v celotnem sporočilu in na več ravneh.

Tako so *sporočila staršev vrste*

Pridi na kosilo	D	mama, 40, dijakinji, 16
-----------------	---	-------------------------

zapisana:

- knjižno, pri čemer odstopa le raba ločil, saj so pike in vejice poljubno (ne)postavljene; prim.

Vodimo za tri gole	D	oče študentki, 20 let
Ojla, napisi, ko bos vedela, kdaj pridem pote. Da se organiziram. Pozdravcek.	D	mama, 46, študentki, 20 let

- prevladujoče knjižno, z običajnimi ali posebnimi krajšavami, značilnimi za SMS-e, vendar le v delu besedila (poudarila M. K. G.); prim.

Dragi moji, v Rogaski Slatini je tak mir, skoraj nic turistov. Hodiva, plavava, lepo nama je. Lep aktiven vikend zeliva tudi vama. Mi2	D	mama, 46, 20-letnici
---	---	----------------------

Iz zamrz .vzemi največjo posodo jote! Cao, mami.	D	mama, 50, 20-letnici
---	---	----------------------

- glede na govor, saj se v zapisu približujejo najstniškim; prim.

Sm na sestanku	D	oče 11-letnici
Prvoščva! sva se narolala komentarjem! papa	D	mama 20-letni študentki

Mladostniki pa svojega zapisa ne prilagajajo knjižnosti. Zapis po govoru je zanje značilen tudi, ko pišejo staršem enako:

Ej js bom spala pr nini ker po tem snegu ne bi vozila. Bojo jutr spluzl...	O	20-letnica mami
--	---	-----------------

⁵ Dohodno sporočilo 16-letniku od enako starega prijatelja.

Ok, glih sm se zbudla in vidla ta sneg	D	mama 20-letnici
Ej mto sm bla 3 prasana a si huda cao se vidva doma	O	12-letnica mami, 35
Ja zakaj se pa nisi ucila. Sama si si kriva. Cao se vidva	D	mama, 35, 12-letnici
Prosim, sporoči bratu, naj me pride iskat.	D	oče, 44, 13-letniku
Ok, že gre =>, se vidmo!	O	13-letnik očetu, 44

Razlike v sporočilih, namenjenih staršem ali sovrstnikom, so pričakovano v izboru leksike (saj se pri pisanju sovrstnikom pojavlja več slengizmov, argotizmov, vulgarizmov, anglizmov) in frekventnejši ali splošnejši rabi posebnih krajšav, kratic oz. kod (RTM – rad te mam, RTMF – rad te mam ful, NZK – ni za kaj; ju3 – jutri) ter znakov (<3 – srce, x – poljub, * – poljub) in izpeljav smeškov, npr. ;,,(za jok.

pol pa drugic... LOL R.I.P. nothing mather yea:-)	D	prijatelj, 22, prijatelj, 22
---	---	------------------------------

Mladostniki knjižni zapis uporabljajo redko, pa še takrat kot stilem: v prvem spodnjem primeru je npr. zaznamovan s smeškom in opazno ozkoknjižnostjo, v drugem pa gre za duhovito obnovitev oglaševalskega besedila:

Povej, draga moja, te bo moc danes videti v drami? :)	O	prijateljici, 21
Akcija! Nova megalomasticna ponudba od Merkatorke (najboljše sosede) cena snega pada! Pridite najhitreje 5 metrov stran in si priskrbite kepo v glavo! Zaloge so omejene!	O	prijateljici, 15

Gradiva je absolutno premalo, a kaže se, da je zapis staršev odvisen po eni strani od starosti (po 40. letu narašča knjižnost), po drugi pa tudi od pogostosti sporočanja po SMS-ih z otrokom. Obsežnejše gradivo bi potrdilo, ali se starši, ki z otroki pogosteje komunicirajo po SMS-ih, približajo mladostnikom tudi v zapisu in leksiki, torej se zgledujejo po SMS-ih svojih otrok, ki so tega bolj vešč.

5 FUNKCIJE SMS-OV IN SLOVENSKE PISNE JEZIK

Rabo jezika v SMS-ih določajo medij in funkcije teh sporočil. *Kratkost* je povezana s stroški sporočil in naporu pri tipkanju, bolj kot z omejitvijo na 160 znakov, saj se ji nobeno od zbranih sporočil ni niti približalo. Med vsemi tremi starostnimi skupinami so najkrajša sporočila pisali osnovnošolci, najdaljša pa študenti, kar bi lahko bilo povezano tudi z denarnimi omejitvami in širitvijo funkcij sporočanja po SMS-ih pri starejših mladostnikih. Kratkost se ne kaže samo v številu znakov, ampak tudi v izpuščanju (nenaglašanih) samoglasnikov oz. pogosto kar v soglasniškem pisanju. Ta kratkost ne izhaja samo iz lastnosti pogovornega jezika, ampak tudi iz nerodnega tvorjenja sporočila, ko mora tvorec po nekajkrat pritisniti na drobne telefonske tipke. S tem v zvezi je tudi pogosta *raba w* namesto *v* (saj je treba za *v* pritisniti trikrat zaporedoma, za *w* pa le enkrat).

Ma nwm	D	prijateljica, 11, prijateljici, 11
Oi. Ei a ni biw tist hud. k swa ga wceri vidle jooooj pa se msn mi je daw	D	prijateljica, 13, prijateljici, 13

Medtem ko raziskovalci nemških in švedskih SMS-ov (Döring, Androutsopoulos in Schmidt, Schlobinski v Segerstad 2005: 316–317) poročajo o številnih skladijskih izbrisih (predlogov, členov, osebnih in svojilnih zaimkov, pomožnih glagolov), ki izhajajo iz sistemskih značilnosti germanskih jezikov, je teh v slovenskih SMS-ih manj, prav tako zaradi sistemskih značilnosti (osebni zaimki v slovenščini niso predvideni tako kot v nemščini ali

švedščini, nimamo enake stalnosti in količine členov). Pa tudi na mestih, kjer bi pričakovali telegrafski stil, so pisci kar gostobesedni, predvsem kadar pišejo tudi sicer bolj knjižno. Pri starejših mladostnikih tako lahko govorimo kar o skladijski neekonomičnosti, ki jo pripisujem osebnemu odnosu. Slednji je bistven za dopisovalce, ki bi ob pretirani telegrafskosti lahko – kljub pričakovani kratkosti – delovali brezosebno:

Poslala sem ti statistiko, pol jo prosim jutri sprintaj, ker zdaj ze verjetno panckas. Pusa	D	prijateljica, 20
---	---	------------------

Iz enakega razloga so v sporočila pogosto vključeni (sicer komunikacijsko nepotrebni) uvodni in/ali končni pozdravi oz. sredstva vzpostavljanja stika (ej, yo):

Ej a gres ti ju3 ob 7ih na bus?	D	prijatelj, 16
Yo... ej a mas kej cajta dons?	D	prijatelj, 17
Ei sorci nmorm se jaut :)... drgac mam pa js do pol 8ih dons :S... a si ze kej za mge zrihtala? * papa <3	D	prijateljica, 16

Zanimivo je, da so takšni pozdravi običajnejši pri daljših sporočilih, kot je na primer zadnje (poudarila M. K. G.).

Najpogostejši, a ne nujen, je na skladijski ravnini *izpust glagola* biti, ki je pogosto pogovorno skrajšan:

Faus in jokam. Wuuu. Te poklicem, ko bom konc.	D	fant, 28
Caw!ej mas dons kj cajta za kavico?jst sm zdle frej.sporoc!	D	prijateljica, 20
Ojla srcek moj. Jst sm biu pa mal gor pr manji, zdj bom pa kr doma. Uzivi, ti pism za nocko. *Najrjasi te mam* mva*	D	fant, 17
Dons sm bla v lublani... bedn je blo grozn	O	prijateljica, 11

Najbolj telegramskega je stil osnovnošolskih SMS-ov, kjer tudi prevladuje kontaktna funkcija, kar se ujema z ugotovitvami Doeringove (2002: 4), da pri odraslih opravlja večjo vlogo pozivna funkcija, ker imajo več dela z organizacijo službenega in družinskega življenja, ki jo usklajujejo tudi prek SMS-ov, medtem ko otroci izkoriščajo predvsem kontaktno in informativno vlogo, ki jo omogoča medij. Zgled osnovnošolske anketiranke to dobro ponazarja:

SPOL: Ž   STAROST: 11

Kje si!	D	prijateljica, 13
Doma	O	prijateljica, 13
A mas kej cajta?!	O	prijateljica, 13
Mam!	D	prijateljica, 13
A prids k men?!	O	prijateljica, 13
OK.	D	prijateljica, 13
Kva je za nalogo?	D	prijateljica, 11
Poklic!	D	prijateljica, 11
Kje si?! Poklic	O	prijateljica, 11
Lep pozdrav s smucanja!	O	prijateljica, 12
A ves koks m dobila pr SLO?	O	prijateljica, 11
5.	D	prijateljica, 11
Hvala!	O	prijateljica, 11
A mam juttr 2 uri poznej?	D	prijateljica, 11
A mas kej cajta? Sproroc ce nimas	D	prijateljica, 13
Mam! Prit k men!	O	prijateljica, 13
OK.!!	D	prijateljica, 13
A mas kej casa dons, da greva na igrisce mal?	O	prijateljica, 13
Nimam. Mogoce juttr!	D	prijateljica, 13
OK. Cav!	O	prijateljica, 13

Ob teh opombah lahko na tej stopnji raziskave ugotovimo, da je v splošnem slovenski pisni jezik v SMS-ih mladostnikov mogoče opisati podobno kot druge jezike v SMS-ih (prim. Segerstad 2005: 321). Spodnja tabela je v tem smislu prilagojena slovenskim ugotovitvam, na prvem mestu pri vsaki kategoriji pa so najfrekventnejši pojavi:

Kategorija	Pojav
Interpunkcija	izogibanje ločilom neobičajna raba ločil izogibanje presledkom
Pravopis	pisava po izgovoru nepredvidljivost predvidljive ali običajne krajšave neobičajne krajšave soglasniško pisanje pisanje samo z malimi ali samo velikimi črkami
Slovnica	glasovne značilnosti glede na ideolekt opuščanje glagola (pomožnega ali vezi) opuščanje nedoločnika tipična leksika spontani besedni red
Grafična (nepisna) sredstva	znaki, ki nadomeščajo besede smeški

Vsa ta sredstva in njihov zapis kažejo, da prevladuje v sporočilih treh generacij zapis po govoru, ki seveda ni enoten niti pri posamezniku, ampak se sproti in spontano prilagaja pošiljateljevim željam in potrebam, ko hoče le-ta zelo zasebno, samo za oči naslovnika vzpostaviti stik s prijateljem, izmenjati informacije o dogodkih, zapisati svoje želje, se opravičiti za spodrseljaje, izpovedati čustva. Pisanje kratkih sporočil je prav zato pogosto oglaševano kot »popolnoma individualni način samoizražanja« (Thurlow 2003: 1).

Vprašanje, ki se pojavlja ob tem, je povezano z dvomom, ali je res to pisanje »nadomestek telefonskih pogovorov« (Orel 2003: 409). To drži pri sporočilih tipa »poklič me«, ker je tvorcu sporočila zmanjkalo denarja ali energije, ali pri pisanju iz tujine, ki je cenejše od telefoniranja, ali ker se klicani ne odziva:

Yo. Men bo skor zihr crknu tlfon, pomoje je najbolj, da se zmenva prek smsov, ce bo slo. Rtm	D	fant, 20
Poklic me nujno k ti morm neki povedat =S	D	prijateljica, 11
Get a new phone!!! :) Mas s5 izkloplenga... U glavnem, fino se mej, lepo spancki, pa se slisva ju3! Nocko	D	punca, 20

Pri številnih sporočilih pa ne gre za nadomestilo telefoniranja, ampak za izkoriščanje negovornega stika. Pri tem kaže, da SMS-i zapolnjujejo praznino med direktnim in simultanim govornim stikom ter pisanjem e-pošte, ki ni tako zasebno, kar raziskovalci povezujejo z načinom rabe in spravljanja mobilnikov (zelo so zasebni, ves čas pri roki, večinoma kar ob telesu, kar naj bi večalo občutek intimnosti). To prednost kažejo sporočila, ki so:

a) opravičila (lažje jih je zapisati kot izreči iz oči v oči ali po telefonu):

Moja moja! Men je res hudo za vcer rtm	O	prijateljica, 12
Sej je ql. RTM	D	prijateljica, 12
Hej!nism pozabla nate res,sm se doskat spomnla sam je vedno neki prslo umes.sej se pomenva k se vidva:)	D	prijateljica, 20

b) ljubezenske izjave (po prijetnem druženju ali pred spanjem mladostniki še enkrat sporočajo, da jim je bilo lepo in da ga/jo imajo radi):

Lpo panci, rtm*	D	dekle, 20, fantu 20
Lahko noc bucman moj*	D	dekle, 20, fantu 21
oila pikc naj. ful mi je blo lpo dons. nocko. rada te mam*	O	dekle 16, fantu, 17
Ojla srcek moj. Jst sm biu pa mal gor pr manji, zdj bom pa kr doma. Uzivi, ti pism za nocko. *Najrajsi te mam* mva*	D	fant, 17, dekletu, 17

Pri čustvih je zanimivo opazovati, koliko ljubezni si izrekajo med seboj prijatelji, kar je sprememba glede na prejšnje generacije, ko o čustvih med prijatelji nismo veliko govorili in pisali, tako da presenečajo številne ljubezenske izjave med prijateljicami.

c) izražanje nestrinjanja, celo grožnje, ko se prek SMS-a izognemo takojšnjemu in direktnemu konfliktu:

Odpade. Je predrago vse skupi, se slisva ju3! Lepo spi, rtm	D	fant, 20, dekletu, 20
Ei pazi ti mal svoje besede, kai goworis ce neves nc sploh se pa nimas za wmesavat! Kwa ti ni jasn! Opozoru sm te!	D	prijatelj, 16, prijatelj, 16

Posebna skupina, ki gotovo niso nadomestek telefoniranja, so tudi sporočila, ki sporočajo o zasedenosti oz. razlogu, zakaj ne dvignemo telefona:

Sm na sestanku	D	oče 11-letnici
Ja jst sm pr vesni. Sj se kej slišva pol.	O	prijateljica, 11, 11-letnici

Natančneje bodo te skupine predstavljene in interpretirane v nadaljnji raziskavi. Prav tako se kot zanimivo kaže vprašanje izbire jezikovnih sredstev glede na spol in starost.

6 SKLEP

Opisane jezikovne značilnosti SMS-ov funkcionalno izhajajo iz sporočanje situacije, v kateri uporabljamo SMS-e, in značilnosti medija. Pisanje kratkih telefonskih sporočil je asinhroni način komuniciranja (sosporočevalcema ni treba biti na zvezi simultano), kjer s pritiskanjem na telefonske tipke tvorimo zapis na majhnem zaslonu, kar je fizično naporno in časovno potratno. Omejeni smo s številom znakov, še bolj pa s časom, ki ga porabimo za nerodno tipkanje. Pri mlajših igra pomembno vlogo tudi cena. Študije kažejo, da je največ sporočil izmenjanih med ljudmi, ki se dobro poznajo (Segerstad 2005: 315). V primerjavi z govorjenjem po telefonu ali tipkanjem po računalniški tipkovnici je pisanje SMS-ov okorno. Prav zato so izbrane take strategije, ki prihranijo čas, napor in prostor, pa vendarle dodajajo osebno noto in prenašajo čustvene prvine v mala sporočila, ki so zasebne narave in pokrivajo vrzel med direktnim ter simultanim govornim in manj zasebnim e-sporočilom. Prav zato so postali SMS-i tako pogost način komuniciranja in izjemno zanimivo gradivo za raziskovanje jezikovne ustvarjalnosti. Slednjo omejuje edino težko pridobivanje tovrstnih sporočil.

LITERATURA

Janis ANDROUTSOPOULOS, G. SCHMIDT, 2001: SMS-Kommunikation: ethnografische Gattungsanalyse am Beispiel einer Kleingruppe. *Zeitschrift für Angewandte Linguistic*.

- Naomi S. BARON, 2005: Language and Mobile Communication. Introduction. V: Rich LING, Per E. PEDERSEN (ur.), 2005: *Mobile Communications. Re-negotiation of the Social Sphere*, London: Springer-Verlag, 287–291.
- Nicola DOERING, 2002: »Have you finished work yet?« Communicative functions of text messages (SMS). *Receiver*, No. 6, vol. 2002, Vodafone.
<http://www.vodafone.com/flash/receiver/06/articles/pdf/05.pdf>
- Urška JARNOVIČ, 2006: Sms-ov glas seže v deveto vas. V: *Mesto in meščani v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Zbornik predavanj. 42. seminar SJLK*, Ljubljana: Filozofska fakulteta-Oddelek za slovenistiko-Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 215–219.
- Rich LING, Per E. PEDERSEN (ur.), 2005: *Mobile Communications. Re-negotiation of the Social Sphere*. London: Springer-Verlag.
- Rich LING, 2005: The Sociolinguistics of SMS: An Analysis of SMS Use by a random Sample of Norwegians. V: Rich LING, Per E. PEDERSEN (ur.), 2005: *Mobile Communications. Re-negotiation of the Social Sphere*. London: Springer-Verlag, 335–349.
- Irena OREL, 2003: Sporazumevanje nekoč in danes – od vzorcev pogovorov do mladostniških SMS-ov. V: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem, Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja – metode in vrsti*, Ljubljana: Filozofska fakulteta-Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 407–422.
- Ylva Hard af SEGERSTAD, 2005: Language Use in Swedish Mobile Text Messaging. V: Rich LING, Per E. PEDERSEN (ur.), 2005: *Mobile Communications. Re-negotiation of the Social Sphere*. London: Springer-Verlag, 313–333.
- Crispin THURLOW, 2003: Generation Txt? The sociolinguistics of young people's text-messaging. *Discourse Analysis Online* 1(1).
- Francesco TRONCI, 2005–2006: SMS language, to the Border between Writing and Spoken. <http://www.tesionline.com/intl/thesis.jsp?id=19003>, 1. 5. 2008.